

भएको दुवै संस्थाको निर्णय, (आ) कुनै समझदारीपत्र (एम.ओ.यू) भए त्यस्तो समझदारीपत्र, (इ) प्रस्तावित सहायक कम्पनीको चल अचल सम्पत्ति तथा दायित्वको पछिल्लो यथार्थ विवरणको मूल्याङ्कनप्रतिवेदन, (ई) लगानी रकम निर्धारण सम्बन्धी आधार तथा सो सम्बन्धी निर्णयको प्रतिलिपी, र (उ) पछिल्लो आर्थिक वर्षको लेखापरीक्षण भएको वासलात, नाफा-नोक्सान हिसाब, नगद प्रवाह विवरण लगायतका वित्तीय विवरण सम्बन्धी कागजातहरु सहित राष्ट्र बैंकको स्वीकृतिको लागि निवेदन गर्नु पर्ने ।

निर्देशन नं. २१: इलेक्ट्रोनिक माध्यमबाट हुने बैकिङ (ई-बैकिङ) सेवा सम्बन्धमा ।

☞ शाखारहित बैकिङ सेवा सञ्चालन सम्बन्धमा नेपाल राष्ट्र बैंकले कस्तो निर्देशनात्मक व्यवस्था गरेको छ ?

शाखारहित बैकिङ सेवा (Branchless Banking) सञ्चालनका लागि राष्ट्र बैंकको स्वीकृति लिई आफ्नो संस्थामा खाता भएका ग्राहकहरुलाई आफू वा आफूद्वारा नियुक्त व्यवसायिक आधिकारिक प्रतिनिधि(एजेन्ट)को सहायताले Point of Transaction मेशीनको माध्यमबाट Smart Card/Magnetic Card प्रयोग गरी विभिन्न खातामा नगद जम्मा गर्ने, भुक्तानी प्रदान गर्ने र रकमान्तर गर्ने, ग्राहकको खाताको मौज्दात वा कारोवार विवरण (स्टेटमेन्ट) प्रदान गर्ने स्वीकृत कर्जा रकम भुक्तानी दिने तथा किस्ता रकम जम्मा गर्ने जस्ता शाखारहित बैकिङ सेवाहरु प्रदान गर्न सक्ने व्यवस्था रहेका छन् । यसका लागि सञ्चालक समितिबाट नीतिगत गरी, आवश्यक प्राविधिक पूर्वाधार, सञ्चालन प्रतिनिधि, बैकिङ सेवा प्रदान गर्ने स्थान, नगद सुरक्षा, सञ्चार साधनको प्रयोग, शाखारहित बैकिङ सेवा सञ्चालनको कार्यक्षेत्र, भुक्तानी विवाद तथा समाधान गर्ने व्यवस्थाहरु, सम्पत्ति सुदृढिकरण तथा आतंकारी गतिविधिमा लगानी नियन्त्रण संयन्त्र लगायतका विषय समेत समावेश गरी राष्ट्र बैंकबाट स्वीकृति लिनु पर्ने व्यवस्था गरेको छ । यस्तो सेवा एजेन्ट मार्फत समेत सञ्चालन गर्ने भएमा प्रतिनिधि सक्षमता परीक्षण समेत गरी सम्झौता गर्नुपर्ने र राष्ट्र बैंकबाट प्राप्त स्वीकृतिमा तोकिएका शर्त बमोजिम ग्राहकसँग समेत आवश्यक सम्झौता गरी शाखा रहित बैकिङ सेवा सञ्चालन गर्नुपर्ने निर्देशनात्मक व्यवस्था गरेको छ ।

☞ मोबाइल तथा इन्टरनेट मोबाइल बैकिङ सेवा सम्बन्धमा के कस्तो निर्देशनात्मक व्यवस्था रहेको छ ?

इजाजतपत्रप्राप्त बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुले यस बैंकको स्वीकृति लिई आफ्ना ग्राहकहरुलाई तोकिएका शर्तहरुको अधिनमा रहने गरी ग्राहकको खातामा रहेको मौज्दातको जानकारी प्रदान गर्ने, ग्राहकको आदेश बमोजिम तेस्रो पक्षको खातामा रकमान्तर गर्ने, कारोवार सम्पन्न भएपछि एसएमएस मार्फत सतर्कता सन्देश (SMS Alert) प्रदान गर्ने, ग्राहकको खाताको कारोवार विवरण (स्टेटमेन्ट) प्रदान गर्ने, चेक बुकको निमित्त अनुरोध स्वीकार गर्ने, ग्राहकसँग भएको लिखित सम्झौता वा ग्राहकको

आदेश अनुसार वस्तु खरीद वा सेवा उपभोग गरे वापतको रकम भुक्तानी गर्ने जस्ता मोवाईल बैकिङ्ग सेवा प्रदान गर्न सक्ने व्यवस्था गरेको छ । यो सेवाका लागि समेत आवश्यक नीतिगत तथा प्रक्रियागत व्यवस्था अवलम्बन गर्नुपर्ने, राष्ट्र बैकबाट आवश्यक स्वीकृति लिनु पर्ने, कारोवारको सीमा निर्धारण गर्नुपर्ने व्यवस्था गरेको छ । साथै यस्तो सेवा आधिकारिक प्रतिनिधि मार्फत पनि दिन सकिने र यसको लागि real time effect का आधारमा खातामा प्रविष्टि हुने व्यवस्था गर्नुपर्ने र यस्तो सेवाबाट कुनै जोखिम उत्पन्न भएमा सो को सम्पूर्ण जिम्मेवारी सम्बन्धित बैंक तथा वित्तीय संस्थाको हुने व्यवस्था पनि यस निर्देशनमा रहेको छ ।

यस्तै व्यवस्था इन्टरनेट बैकिङ्गका सम्बन्धमा पनि रहेको छ । इन्टरनेट बैकिङ्गबाट पनि खातामा रहेको मौज्जातको स्टेटमेन्ट प्राप्त गर्ने गराउने, चेकबुक जारी गर्न आदेश दिने, खाता रोक्का राख्ने, पासवर्ड परिवर्तन गर्ने, आवश्यक सूचनाहरु प्रवाह गर्ने, खाताको रकम ट्रान्सफर गर्ने गराउने एवं ग्राहकसँगको सम्झौता अनुसार वस्तु खरीद वा सेवा उपभोग वापतको रकम भुक्तानी गर्ने गराउने व्यवस्था गर्न सक्ने जस्ता सेवा प्रदान गर्न सक्ने व्यवस्था रहेको छ । इन्टरनेट मार्फत हुने सबै कारोवार नेपाली रुपैयामा मात्र गर्न पाइने तर विदेशी मुद्रामा खाता भएका ग्राहकलाई जानकारी दिन र नेपाली रुपैयामा रकमान्तर गर्न भने पाइने व्यवस्था रहेको छ ।

यस्तै विद्युतीय कारोवारमै इजाजतपत्रप्राप्त "क", "ख", र "ग" वर्गका संस्थाले ग्राहकसंग सम्झौता गरी ग्राहकको आदेशानुसार रकम भुक्तानी गर्ने, जम्मा गर्ने तथा रकमान्तर गर्ने, कारोवार विवरण प्राप्त गर्ने, अन्य आवश्यक सूचना तथा जानकारीहरु प्राप्त गर्ने, वस्तु खरीद तथा सेवा उपभोग गरे वापतको रकम भुक्तानी गर्ने प्रयोजनको लागि तोकिएको शर्त तथा प्रकृयाको अधिनमा रही आफ्ना ग्राहकको नाममा डेबिट कार्ड/प्रिपेड कार्ड/क्रेडिट कार्ड जारी गर्न सक्ने व्यवस्था गरिएको छ ।

निर्देशन नं.२२: वित्तीय ग्राहक संरक्षण तथा वित्तीय साक्षरतासम्बन्धीव्यवस्था ।

नेपाल राष्ट्र बैंकले इजाजतपत्र प्राप्त बैंक तथा वित्तीय संस्थाले वित्तीय ग्राहक संरक्षण तथा पारदर्शीता सम्बन्धमा के कस्तो व्यवस्था गर्नुपर्ने निर्देशन गरेको छ ?

'क', 'ख' र 'ग' वर्गका बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूले प्रदान गर्ने सेवा वारे सर्वसाधारणलाई थप सुसुचित पार्न, सो सेवा वापत लिइने शुल्कहरु पारदर्शी रुपमा लिने व्यवस्था गर्न निम्न बमोजिमको वित्तीय ग्राहक संरक्षण तथा वित्तीय साक्षरता सम्बन्धी व्यवस्था गरेको छ :

- ग्राहकलाई प्रदान गर्ने सेवा शर्तसंग सम्बन्धित सबै प्रकारका विवरण सार्वजनिक रुपमा जानकारी गराउनुपर्ने
- यस्ता विवरणमा वित्तीय सेवा तथा उपकरणहरूका अतिरिक्त सोसँग सम्बन्धित शुल्क, कमिशन, व्याजदर, जरिवाना, हर्जाना लगायतका सम्बन्धमा अपनाउनु पर्ने प्रकृया एवं शर्तहरु समावेश गर्नुपर्ने,

- संस्थाले प्रदान गर्ने वित्तीय सेवा, सबै प्रकारका खाता एवं कर्जा र वित्तीय उपकरण सम्बन्धी जानकारीको संक्षिप्त विवरण/पुस्तिका तयार गरी ग्राहक एवं सर्वसाधारणलाई उपलब्ध हुने व्यवस्था मिलाउनु पर्ने
- विभिन्न प्रकारका खाता र सो सम्बन्धी विवरण, ग्राहकलाई प्रदान गरिने वित्तीय सेवामा लाग्ने शुल्कका आधार र सो सम्बन्धी विवरण, बैंकिंग कारोवारका लागि निर्धारित प्रक्रिया एवं कार्यविधि, खाता बन्द गर्दा अवलम्बन गरिने प्रक्रिया,
- व्याजदर गणना गर्ने विधि, अग्रिम भुक्तानी शुल्क, ऋणीले समयमा कर्जा भुक्तानी नगरेमा बैंकले गर्ने कारवाही, विलम्ब शुल्क, जरिवाना तथा हर्जाना, विभिन्न प्रकारका विद्युतीय कार्ड सञ्चालन सम्बन्धी कार्यविधि, बैंकिंग कारोवारमा हुन सक्ने सजाय तथा जरिवाना र ग्राहकले अवलम्बन गर्नुपर्ने सतर्कता सम्बन्धी व्यवस्था समावेश गरी सरल एवं स्पष्ट भाषामा लिखित रूपमा सर्वसाधारणलाई जानकारी गराउनु पर्ने,
- आफ्नो कारोवार सम्बन्धी जानकारी ग्राहकले निःशुल्क रूपमा लिन सक्ने व्यवस्था मिलाउनु पर्ने,
- इजाजतपत्र प्राप्त संस्थाले ग्राहकहरूसँग लिनै विभिन्न शुल्क तथा व्याजदर सम्बन्धी राष्ट्र बैंकमा पठाउनुका साथै सर्वसाधारणको जानकारीका लागि आफ्नो वेबसाइटमा समेत प्रकाशित गर्नुपर्ने,
- ग्राहकहरूलाई उपलब्ध गराउने सेवा सम्बन्धी जानकारी वा सूचनामा प्रयोग गर्ने भाषा सरल र स्पष्ट हुनु पर्ने,
- ग्राहकसँगको कारोवारमा प्रयोग हुने कागजातहरू नेपाली भाषामा उपलब्ध हुने व्यवस्था गर्नुपर्ने,
- आन्तरिक तथा अन्तर्राष्ट्रिय कारोवारमा प्रयोग हुने कागजातहरू अंग्रेजी भाषामा समेत तयार गर्न सक्ने,
- संस्थाले प्रवाह गर्ने सूचना वा जानकारी सर्वसाधारण ग्राहकहरूले सजिलै बुझ्ने र पढ्न सक्ने हुनुपर्ने एवं सर्वसाधारणमा भ्रम सिर्जना हुन सक्ने कुनै पनि प्रकारको विज्ञापन गर्न गराउन नपाउने,
- ज्येष्ठ नागरिक तथा शारीरिक अपाङ्गता भएका (फरक किसिमले सक्षम) व्यक्तिहरूलाई विशेष प्राथमिकता दिई सरल बैंकिङ सुविधा उपलब्ध गराउन बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूले आवश्यक व्यवस्था मिलाउनु पर्ने,
- वित्तीय सेवाका शुल्क, व्याजदर र शर्तहरूमा परिवर्तन हुँदा सम्बन्धित ग्राहकलाई जानकारी गराउनु पर्ने,
- निक्षेप खाता सञ्चालन गर्दा, खाता बन्द गर्दा, स्टेटमेन्ट दिँदा वा प्राकृतिक व्यक्तिको हकमा रु एकलाख सम्मको एबीवीएस सेवा प्रदान गर्दा ग्राहकबाट कुनै किसिमको सेवा शुल्क लिन नपाउने,
- ग्राहकको निष्क्रिय खाता सक्रिय गराउँदा कुनै शुल्क लिन नपाउने,

- कुनै पनि अवस्थामा रहेको खाताको रकम न्यूनतम मौज्जात भन्दा कम भएका कारणले रकम कट्टा गरी मौज्जात घटाउन नपाउने
- अन्य अवस्थामा ग्राहकसँग लिनुपर्ने शुल्क सम्बन्धमा ग्राहकलाई पूर्वजानकारी गराएको हुनुपर्ने,
- नेपाली मुद्रामा विद्युतीय कार्डहरु जारी गर्दा शुरुमा लिईने शुल्क बाहेक त्यस्तो कार्डको अवधि समाप्त नहुञ्जेलसम्म नवीकरण शुल्क लिन नपाईने
- चेक, बिल, पेअर्ड लगायत कुनैपनि वित्तीय उपकरणका माध्यमले आफ्नो खातामा रकम जम्मा गर्दा त्यस्तो उपकरणमा उल्लिखित सम्पूर्ण रकम नै सम्बन्धित ग्राहकको खातामा जम्मा गर्नुपर्ने
- विभिन्न प्रकारका वचत खाताहरुमा दिइने व्याजदरको अन्तर २ प्रतिशत विन्दु भन्दा बढीले फरक पार्न नपाउने
- कर्जामा लाग्ने पेनाल व्याज दर कर्जा प्रवाह गर्दा ऋणीसँग गरिने सम्झौतामा उल्लेख गर्नुपर्ने,
- ग्राहकहरुलाई अन्य संस्था/निकाय मार्फत सेवा लिने सन्दर्भमा सो सेवा वापत त्यस्ता संस्था/निकायहरुलाई भुक्तानी गर्नुपर्ने लागत भन्दा बढी हुने गरी सेवा शुल्क असुल गर्न नपाउने,
- कर्जा प्रवाह गर्दा लिने प्रशासनिक सेवा शुल्क र प्रतिबद्धता शुल्क बाहेक कर्जासँग सम्बन्धित सम्पूर्ण शुल्कहरु व्याजदरमा नै प्रतिविम्बित हुनुपर्ने र कर्जा प्रवाह गर्दा लिने शुल्क ०.२५ प्रतिशत भन्दा बढीले फरक पार्न नहुने,
- कर्जा कारोवारमा लिने अग्रिम भुक्तानी शुल्कका सम्बन्धमा कर्जा प्रवाह गर्दा गरिने सम्झौतामा स्पष्ट रुपमा उल्लेख गर्नुपर्ने,
- कर्जा लिँदाको वखत तोकिएको शर्त वा व्याजदर परिवर्तन भएको कारण ऋणीले आफ्नो आम्दानीको श्रोतबाट कर्जा अग्रिम भुक्तानी गर्न चाहेमा त्यस्तो अग्रिम भुक्तानी गरे वापत कुनै किसिमको शुल्क लिन नपाउने
- सेवाग्राहीलाई पर्ने असुविधा तथा सर्वसाधारणको गुनासो सुनुवाई गर्न "सूचना तथा गुनासो सुनुवाई डेस्क", हटलाइन, वेबसाइटमा अनलाईन पोर्टल समेतको व्यवस्था गर्नुपर्ने,
- संस्थाले आफुले प्रदान गर्ने वित्तीय सेवा सुविधाका सम्बन्धमा सर्वसाधारणलाई सुसुचित गराउने, आफ्ना कार्यक्रमहरुमा वित्तीय साक्षरता सम्बन्धी कार्यक्रम अनिवार्य रुपमा समावेश गर्ने तथा वित्तीय साक्षरता अभिवृद्धि गरी वित्तीय प्रणालीलाई सघाउ पुऱ्याउने खालका विज्ञापन तथा सूचनाहरुलाई प्रोत्साहित गर्नु पर्ने,
- ग्राहकसँग वित्तीय कारोवार गर्ने क्रममा ग्राहकको व्यावसायिक सूचनाहरुको गोपनीयता कायम गर्नुपर्ने, ग्राहकको सूचना तथा विवरणहरु लगायत हिसाब किताब, खाता बही, श्रेस्ता र लेखाको विवरण अन्य असम्बन्धित एवं अनधिकृत व्यक्तिलाई दिनु नहुने ।

निर्देशन नं. २३ : विविध व्यवस्था सम्बन्धमा

नेपाल राष्ट्र बैंकले जारी गरेको विविध व्यवस्था सम्बन्धी निर्देशनमा के के विषयहरु समेटिएको छ ?

यस निर्देशनमा निम्न व्यवस्थाहरु समेटिएका छन् :

१. बीमा अभिकर्ताको रूपमा कार्य गर्न सक्ने सम्बन्धी
२. निक्षेप सदस्यको रूपमा काम गर्न सक्ने सम्बन्धी
३. कम्प्युटर सफ्टवेयरको प्रयोग/खरिद गर्ने सम्बन्धी
४. बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुको न्युनतम चुक्ता पूँजी सम्बन्धी
५. Long Form Audit Report सम्बन्धी
६. चुक्ता पूँजी वृद्धि योजना पेश गर्ने सम्बन्धी
७. कर्जा अपलेखन सम्बन्धी विनियम बनाउँदा अवलम्बन गर्नु पर्ने मार्गदर्शन सम्बन्धी
८. बैंक दर सम्बन्धी
९. स्थायी तरलता सुविधा (SLF) सम्बन्धी
१०. अन्तिम ऋणदाता सुविधा सम्बन्धी
११. विदेशी विनिमय सम्बन्धी कार्य गर्ने सम्बन्धी
१२. स्वदेशी रकमान्तरको कारोबार सम्बन्धी
१३. लिखत नेपाली भाषामा तयार गर्ने सम्बन्धी
१४. ATM मा CCTV को व्यवस्था सम्बन्धी
१५. SWIFT Message को माध्यमबाट रकमान्तर गर्ने सम्बन्धी
१६. विदेशी बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुलाई प्राविधिक सेवा प्रदान गर्न सकिने सम्बन्धी
१७. सेफ डिपोजिट भल्ट, लकर सेवा संचालन सम्बन्धी
१८. ATM संचालन सम्बन्धी
१९. लिलामी गर्दा स्वामित्व तथा भोगाधिकार हस्तान्तरण सम्बन्धी
२०. साधारण/संस्थापक शेयरहरु जफत गर्ने सम्बन्धी
२१. साइनबोर्ड तथा लेटरप्याड सम्बन्धी
२२. चेक कियरिङ तथा भुक्तानी सम्बन्धी
२३. बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुले प्राविधिक सेवा सम्भौता सम्बन्धी
२४. रुग्ण उद्योग हेर्ने डेस्क सम्बन्धी
२५. लघु कर्जा डेस्क स्थापना गर्ने सम्बन्धी
२६. सामुहिक लगानी कोष संचालन गर्ने सम्बन्धी
२७. पुनर्कर्जा सुविधा उपलब्ध गराउने सम्बन्धी
२८. Electronic Cheque Clearing सम्बन्धी.
२९. विदेशी तथा नेपाली मुद्राको चेक क्लियरिङ सम्बन्धी आदि ।

द्वितीय पत्र समूह 'ड' सेवासम्बन्धीको थप...

नोट कोष (Currency Chest)

नेपाल राष्ट्र बैंकले मुद्राको निश्कासन तथा वितरण व्यवस्था मिलाउँदछ । नागरिकको हातसम्म मुद्रा पुऱ्याउनका लागि नेपाल राष्ट्र बैंकले आफैं वा सरकारी कारोबार गर्ने बैंकहरु (विशेषत नेपाल बैंक लि. र राष्ट्रिय वाणिज्य बैंक) मार्फत नोट कोषको सञ्चालन व्यवस्था मिलाएको छ । कुनै जिल्ला वा जिल्लाको निश्चित क्षेत्रभित्रका बैंकहरुले नोट प्राप्त वा दाखिला गर्न सक्ने गरी नोट कोष सञ्चालन गर्ने बैंकको रूपमा तोकिएको हुन्छ । यस प्रयोजनका लागि नेपाल राष्ट्र बैंकले नोटकोष सञ्चालन निर्देशिका २०६७ जारी गरेको छ । सो निर्देशिकामा भएको (संशोधन सहित) को व्यवस्था बमोजिम नेपाल राष्ट्र बैंकको मुद्रा व्यवस्थापन विभागले नोट कोषको सञ्चालन, व्यवस्थापन तथा सुपरीवेक्षण गर्ने कार्य गर्दछ ।

उक्त निर्देशिकाले नोट कोष भन्नाले नेपाल राष्ट्र बैंकले नेपालभर नेपाली रुपैयाँकी सहज आपूर्तिको लागि खडा गरेको कोष भनी परिभाषित गरेको छ । यस्तो कोषको सञ्चालन नेपाल राष्ट्र बैंकका जिल्लास्थित कार्यालयहरु र 'क' वर्गका बैंकहरुका तोकिएका शाखा कार्यालयहरु मार्फत सरकारी कारोबारको (नगद भुक्तानी एवं राजस्व संकलन) अनुमति प्राप्त बैंकहरु मार्फत सर्वसुलभ रूपमा नागरिक समक्ष नोट उपलब्ध गराउने प्रयोजनका लागि गरिएको हो ।

नोट कोषको सञ्चालन विधि/तरिका

नोट कोष सञ्चालनका लागि स्वीकृति प्राप्त गरेको बैंक वा कार्यालयले चलनचल्तीमा रहेका नोटको विवरण अद्यावधिक रूपमा राख्नु पर्दछ । त्यस्तो कोषमा रहेको नोटको सुरक्षा व्यवस्था मिलाउनुको साथै नोट फिक्कने र दाखिला गर्ने जिम्मेवारी सम्बन्धित बैंकको प्रमुख र नोट कारोबार हेर्ने प्रमुख कर्मचारीको हुन्छ । यस्तो नोट फिक्कने तथा दाखिला गर्ने कार्यको अभिलेख दैनिक रूपमा अद्यावधिक गर्नु पर्दछ । नोट कोष सञ्चालन गर्दा देहाय बमोजिम गर्नुपर्दछ ।

- हरेक आर्थिक वर्षको शुरु दिन देखि अन्तिम दिनसम्म (श्रावण १ देखि आषाढ मसान्तसम्म) को कारोबार क्रम संख्या १ बाट शुरु गरी क्रमशः राख्दै जानुपर्ने,
- नोट कोषमा रकम राख्दा वा फिक्कदा नोटको दर पिच्छेको अघिल्लो दिन सम्मको मौज्जात संख्या र रकम साथै कारोबार भएको दिन फिक्किएको तथा राखिएको नोटको संख्या र रकम समेतको विवरण अद्यावधिक गरी अन्तिम मौज्जात अनिवार्य रूपमा तयार गर्नु पर्दछ ।
- दैनिक कारोबारको एकमुष्ट विवरण तयार गरी सो को विवरण फण्ड उपलब्ध गराउने सम्बन्धित कार्यालयमा पठाउनु पर्दछ ।

- नोट कोषमा तोकिएको सीमाभन्दा कम नोट भई माग गर्नु पर्दा वा बढी भई दाखिला गर्न पठाउनु पर्दा नोटकोषको विवरण फारम भर्नु पर्दछ ।
- चलनचल्तीमा ल्याउन उपयुक्त नहुने भुत्रा नोटहरू राष्ट्र बैंकको स्वीकृति लिई फिर्ता/ट्रान्सफर गराउनु पर्दछ ।
- नोट कोषमा रहने नोटहरू सर्तिङ्ग गरी अलगगै राख्नुपर्दछ । नोट कोष बाहिरको कारोबारका नोटहरूलाई अलगगै राख्नुपर्दछ ।
- नोट कोषमा सिक्का राख्न र सिक्काको कारोबार गर्न पाइदैन ।
- नोट कोषमा रहेको रकमको नेपाल राष्ट्र बैंक, मुद्रा व्यवस्थापन विभागले तोकेअनुसार बीमा गर्नु र नोट कोषमा रकम बढ्दै गएमा बीमाक थप्दै जानु पर्दछ ।
- प्रत्येक पटक नोट कोष सञ्चालन गर्दा चानचुन रकम नआउने गरी सञ्चालन गर्नु पर्दछ । कुनै एक दरको नोटमा एक हजार थानसम्म भिक्ने वा राख्ने गर्नु पर्दछ र प्रत्येक पटक ५० हजार रुपैयाँ वा ५० हजार रुपैयाँको गुणनफलमा (भाग गर्दा निशेष आउने) रकम मात्र राख्नु वा भिक्नु पर्दछ ।
- ओपी तथा एनपी नोटको हिसाव छुट्टा छुट्टै राख्नु पर्दछ ।
- नोट कोष सञ्चालन गर्ने बैंकको बैकिङ्ग तर्फ नगद मौज्जात बढी भई नोटकोषमा राख्नु परेमा वा कम भई नोट कोषबाट रकम भिक्नु परेमा सम्बन्धित बैंकको केन्द्रीय कार्यालयको हिसावमा खर्च लेखी नोट कोषमा थप गर्नु वा केन्द्रीय कार्यालयको हिसावमा जम्मा गरी नोट कोषबाट रकम भिक्नु पर्दछ र फण्ड उपलब्ध गराउने कार्यालयमा प्रतिवेदन गर्नु पर्दछ ।
- नोट कोषको सञ्चालनको दैनिक, मासिक तथा वार्षिक प्रतिवेदन गर्नु पर्दछ ।
- कोषको सञ्चालनका लागि राष्ट्र बैंकले आवश्यक निर्देशन दिन सक्दछ ।

राष्ट्रिय वाणिज्य बैंकमा नोट कोषको सञ्चालन

राष्ट्रिय वाणिज्य बैंकले सरकारी कारोबार गर्ने भएकाले यसका विभिन्न कार्यालयहरूले नोट कोषको सञ्चालन गरेका छन् । यस्तो नोट कोषको सञ्चालन देहायबमोजिम गर्नुपर्दछ:

१. नेपाल राष्ट्र बैंक मुद्रा व्यवस्थापन विभागको निर्देशन अनुसार गर्ने र निर्देशनमा तोके अनुसारको हिसाव राख्नु पर्दछ ।
२. नोट कोषको हिसाव राख्नको लागि नोट कोष कितावको प्रयोग गरी त्यस्तो किताव समेत नोट रहेको ढुंकुटीमा राख्नु पर्दछ ।
३. बैंकको केन्द्रीय कार्यालयको वित्त व्यवस्थापन विभाग मार्फत राष्ट्र बैंकबाट निर्धारण भई आएको सीमा बमोजिम नोट कोष सञ्चालन गर्नु र सीमाभन्दा बढी रकम नोट कोषमा राख्नु हुँदैन ।
४. नोट कोषमा सीमाभन्दा बढी रकम रहेको भएमा फण्ड व्यवस्था गर्ने बैंक वा कार्यालयमा पठाउनु पर्दछ र कम भएमा सोही कार्यालयबाट माग गरी प्राप्त गर्नु पर्दछ ।

५. नोट कोषको रकमको लेखांकन सम्बन्धित हिसावको नेपाल राष्ट्र बैंकको मुद्रा व्यवस्था गर्ने कार्यालय वा बैंकिङ्ग कार्यालयसँग मिलान गर्नुपर्दछ ।
६. नोट कोषमा रकम भिक्दा सम्बन्धित रजिष्टरमा रातो मसीले र राख्दा कालो वा निलो मसीले विवरण भर्नु पर्दछ ।
७. कोषमा कारोबार भएको नोटको विवरण दैनिक तथा मासिक रूपमा नेपाल राष्ट्र बैंक मुद्रा व्यवस्थापन विभागको सम्बन्धित शाखामा निर्धारित ढाँचाको विवरण भरी छिटो साधनद्वारा प्रतिवेदन गर्नु पर्दछ ।
८. नोट कोषमा रहेको रकमको लेखांकन अन्तरशाखा कारोबार खाता (केन्द्रीय कार्यालय नोट कोष खाता) मा गर्नु पर्दछ ।
९. नोट कोषबाट रकम भिक्दा र राख्दा मुद्राको दर र संख्या निश्चित गरी सो को विवरण भरी भिक्तु पर्दछ । यसरी रकम भिकेको लेखांकन गर्दा निर्धारित लेखा संकेतमा ढुक्टीको नगदलाई डेबिट र केन्द्रीय कार्यालय हिसाव नं ६ कोष खातालाई क्रेडिट गर्नुपर्दछ ।
१०. यसै गरी नोट कोषमा रकम जम्मा गर्दा यसको विपरीत प्रक्रियाले खाता डेबिट/क्रेडिट गर्नु पर्दछ ।
११. नोट कोषबाट भिकिएको वा राखिएको रकम र हिसाव मिलान केन्द्रीय कार्यालय वित्त विभाग मार्फत गर्नुपर्दछ । नोट कोष रहेको कार्यालय/शाखाहरूबाट प्राप्त विवरणका आधारमा वित्त विभागले नोट कोषको हिसाव मिलान गर्नुपर्दछ ।
१२. केन्द्रीय कार्यालय वित्त विभागले रकम भिक्दा नोट कोष डेबिट र राष्ट्र बैंकमा रहेको खाता क्रेडिट गरी तथा राख्दा यस विपरीत गरी लेखा प्रविष्टि गर्नुपर्दछ ।
१३. नोट कोष रहेको शाखा कार्यालयहरूको र नोट कोष सम्बन्धी कारोबार गर्ने लेखा केन्द्रहरूको हिसाव मिलान गरी नेपाल राष्ट्र बैंकको समेत हिसाव मिलान समायोजन गर्नु पर्दछ ।

नोट कोषको लेखा नियन्त्रण अभिलेखहरू:

रा.वा. बैंकको नोट कोषको हिसाव राख्नको लागि निम्नानुसारको लेखा रजिष्टर तथा प्रतिवेदन गर्नुपर्दछ:

१. रा.वा. बैंक नगद रजिष्टर नं. १ - नगद निक्षेप रजिष्टर
२. रा.वा. बैंक नगद रजिष्टर नं. २ - नगद भुक्तानी रजिष्टर
३. रा.वा. बैंक नगद रजिष्टर नं. ३ - भारतीय मुद्रा विनिमय रजिष्टर
४. रा.वा. बैंक नगद रजिष्टर नं. ४ - विदेशी मुद्रा खरिद रजिष्टर
५. रा.वा. बैंक नगद रजिष्टर नं. ५ - विदेशी मुद्रा विक्री रजिष्टर
६. रा.वा. बैंक नगद रजिष्टर नं. ६ - मार्गस्थ नगद रजिष्टर
७. रा.वा. बैंक नगद फारम नं. १ - नगद जम्मा विवरण
८. रा.वा. बैंक नगद फारम नं. २ - नगद भुक्तानी विवरण
९. रा.वा. बैंक नगद फारम नं. ३ - एकीकृत खुद नगद कारोबार प्रतिवेदन ।

विदेशी (भारतीय समेत) मुद्रा नोट कोष

विदेशी मुद्राको नोट कोषको व्यवस्था समेत नेपाली मुद्रा सरह हुन्छ । यसको उपयोग गर्दा मुद्राको दर र संख्या उल्लेख गरी विनिमय दर समेत उल्लेख गरी विनिमय नाफा/नोक्सान खुलाई नोट कोषको हिसाव अद्यावधिक गर्नु पर्दछ । अन्य व्यवस्था नेपाली नोट सरह नै हुन्छ ।

नोट कोष रहेका राष्ट्रिय बैंकका शाखाहरू

क) नेपाल राष्ट्र बैंक, मुद्रा व्यवस्थापन विभागबाट कोष प्राप्त गर्ने शाखाहरू:

१. नाम्चे	२. सल्लेरी	३. धुलीखेल	
४. धादिङ्ग	५. ओखलढुङ्गा	६. रामेछाप	७. दिक्तेल

ख) नेपाल राष्ट्र बैंक विराटनगर कार्यालयबाट कोष प्राप्त गर्ने शाखाहरू:

१. भद्रपुर	२. भोजपुर	३. धनकुटा	४. खाँदवारी
५. इनरुवा	६. राजविराज		

ग) नेपाल राष्ट्र बैंक जनकपुर कार्यालयबाट कोष प्राप्त गर्ने शाखाहरू:

१. जलेश्वर	२. सिन्धुली	३. सिराहा	४. गाईघाट

घ) नेपाल राष्ट्र बैंक विरगंज कार्यालयबाट कोष प्राप्त गर्ने शाखाहरू:

१. गौर	२. कलैया	३. भरतपुर

ङ) नेपाल राष्ट्र बैंक पोखरा कार्यालयबाट कोष प्राप्त गर्ने शाखाहरू:

१. वेशीसहर	२. गोरखा

च) नेपाल राष्ट्र बैंक सिद्धार्थनगर कार्यालयबाट कोष प्राप्त गर्ने शाखाहरू:

१. परासी	२. तौलिहवा	३. पाल्पा	४. सन्धीखर्क
५. गुल्मी			

छ) नेपाल राष्ट्र बैंक नेपालगञ्ज कार्यालयबाट कोष प्राप्त गर्ने शाखाहरू:

१. गुलरिया	२. मान्म (कालिकोट)	३. सुर्खेत	४. दैलेख
५. जुम्ला	६. सिमिकोट (हुम्ला)	७. मुगु	८. तुल्सीपुर

ज) नेपाल राष्ट्र बैंक धनगढी कार्यालयबाट कोष प्राप्त गर्ने शाखाहरू:

१. डोटी	२. महेन्द्रनगर	३. वैतडी	४. दार्चुला
५. डडेल्धुरा	६. मंगलसेन	७. वभाङ्ग	८. बाजुरा

सफा तथा भुत्रा नोट सम्बन्धी नीति

नेपाल राष्ट्र बैंकले २०६७/६८ को मौद्रिक नीतिबाट सफा नोट नीति को शुरुवात गरेको हो । यस नीतिको उद्देश्य नेपाली जनताको लागि गुणस्तरीय, विश्वासनीय तथा सफा नोटहरू चलनचल्तीमा ल्याउने तथा मक्काएका, च्यातिएका, गलेका पुराना तथा मैला नोटहरूलाई चलनचल्तीबाट हटाउदै लैजाने रहेको छ । नेपाल राष्ट्र बैंक, मुद्रा व्यवस्थापन विभागले २०७३/१/१२ मा साविकको परिपत्र खारेज गर्दै सफा नोट सम्बन्धमा देहायको नीतिगत व्यवस्था गरेको छ ।

१. बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूले आफ्नो संस्थामा प्राप्त हुने नोटहरूलाई चलन-चल्तीमा पठाउन योग्य र अयोग्य गरी २ प्रकारमा छुट्याउनु पर्ने ।
२. चलन-चल्तीमा पठाउन योग्य नोटको प्याकेट बनाई नोटका प्याकेटमा अनिवार्य रूपमा बैंकको नाम, नोट गन्ती गर्ने कर्मचारीको नाम, सही र छाप सहितको सेतो रंगको स्लिप मात्रै प्रयोग गर्नुपर्ने ।
३. चलनचल्तीमा पठाउन अयोग्य नोटको प्याकेटमा रातो रंगको स्लिप मात्रै प्रयोग गरी स्लीपमा बैंकको नाम, नोट गन्ती गर्ने कर्मचारीको नाम, सही र छाप उल्लेख गर्नुपर्ने ।
४. नोटको प्याकेटमा स्टिचको प्रयोग नगर्ने । प्याकेटमा आवश्यकता अनुसार रबर/प्लास्टिक/पेपर वेन्ड भने प्रयोग गर्न सकिने ।
५. नोटमा केरमेट गर्न नपाइने साथै च्यात्ने कार्य गर्न नहुने ।
६. सर्वसाधारणलाई भुक्तानी गर्दा चलन-चल्तीमा पठाउन योग्य नोट मात्रै भुक्तानी गर्नुपर्ने ।
७. सर्वसाधारणलाई भुक्तानी गर्न वा चलनचल्तीमा पठाउन अयोग्य नोट नेपाल राष्ट्र बैंकमा पठाउने ।

भुत्रा नोट नीति

नेपाल राष्ट्र बैंक नोट सद्दा भर्ना नियमावली २०५९ ले भुत्रा नोट सम्बन्धमा निम्नानुसारको नीतिगत व्यवस्था गरेको छ ।

- कसैसँग रहेको नोट आगोले पोलिई, किराले खाई, च्यातिई पानीले भिजी वा अन्य कुनै कारणले चलन-चल्तीयोग्य नभई सो को सद्दा सफा नोट माग गर्न आएमा आवश्यक प्रशासनिक प्रक्रिया पूरा गरी सद्दा भर्ना दिने,
- यस्तो सद्दा भर्नाका लागि दावी गर्न दरखास्त दिनुपर्ने ।

- कुनै नोटको सट्टा भर्ना दिन नसक्ने भएमा भुत्रो नोट बुझी सो को प्रमाण दाखिला बालालाई दिने ।
- नाटेको दर र ग्रुप नम्बर सहित नोटको ५०% भन्दा बढी भाग भएको भए दोहोरो सट्टा भर्नामा जान नसक्ने ठहर गरी त्यस्तो नोटको पूरा मूल्य सट्टा भर्ना दिइने ।
- नोटको दर र ग्रुप नम्बर यकीन हुन नसक्ने भाग ५०% भन्दा कम नोटको भाग पेश भएको वा दोहोरो सट्टा भर्ना जान सक्ने अवस्थाका नोटको सट्टा भर्ना दिन इन्कार गर्ने ।
- दावी परेको नोट पेश भएको मितिले ३५ दिन भित्र सट्टा भर्ना दिने अधिकारीले निर्णय गरी सक्नु पर्ने र दावी गर्नेले १२० दिन भित्र लिइसक्नुपर्ने । दावीवालाले १२० दिन भित्र बुझि नलिएमा बैकले आफ्नो हिसावमा आम्दानी गर्नु पर्ने ।
- बेजोडा, सच्चाइएको, मनोमानी तवरले केरमेट गरेको नोटको सट्टा भर्नाको दावी नलाग्ने र त्यस्तो नोट पेश भएमा सट्टा भर्ना दिने अधिकारीले जफत गर्न सक्ने ।
- सावुद रुपमा छुपाई नभई विप्रेको नोटको सोध भर्ना पूरा मूल्य दिइने ।
- आगलागी वा अन्य दैवी प्रकोप परेको व्यहोरा सम्बन्धित प्रहरी कार्यालय वा नगरपालिका वा गाविस वा प्रचलित कानुन बमोजिम अधिकार प्राप्त अधिकारीबाट प्रमाणित भई आएमा वा दावीमा परेको नोटको दर र पूरा नम्बर पहिचान गर्न सकिने भएमा सट्टा भर्ना दिइने ।
- नोट कोष रहेका बैकहरूले भुत्रो नोट प्राप्त भएमा नेपाल राष्ट्र बैकमा पठाउनु पर्ने ।
- भुत्रा नोटलाई नेपाल राष्ट्र बैकले समय समयमा जलाउने/अपलेखन गर्ने ।

सुन चाँदी कर्जा

नेपाल राष्ट्र बैक ऐन २०५८ को दफा २(ब) र बैक तथा वित्तीय संस्था सम्बन्धी ऐन २०६३ को दफा २ (र) अनुसार 'कर्जा' भन्नाले रकम लगानी गर्ने, प्रत्यक्ष वा अप्रत्यक्ष प्रतिबद्धता वा त्यसको बदलामा अरु लगानी गरेको रकम असुली गर्ने अधिकार तथा त्यस्ता कर्जाको व्याज वा अन्य दस्तुरको चुक्ता, कर्जा वा लगानीको धितोमा दिइएको पुनर्कर्जा, कर्जाको पुनरसंरचना र नवीकरण, कर्जा चुक्ताका लागि जारी गरेको जमानी तथा त्यस्तो चुक्ताका लागि जारी गरेको जमानी तथा त्यस्तो चुक्ताका लागि गरिएको अन्य बचनबद्धता सम्भन्नु पर्छ र सो शब्दले कुनै पनि किसिमको ऋण समेतलाई जनाउँछ । बैक तथा वित्तीय संस्थाले ग्राहक वर्गलाई दिने अनेकन सेवाहरूमध्ये कर्जा

सुविधा एउटा महत्त्वपूर्ण सेवा हो जसले हरेक बैंक तथा वित्तीय संस्थाको आय आर्जनमा महत्त्वपूर्ण अंश ओगटेको हुन्छ । बैंक तथा वित्तीय संस्थाले कोषमा आधारित (ओभर ड्राफ्ट, हाइपोपिकेशन, सरकारी सुरक्षणको धितोमा जाने कर्जा, मुद्दती राशिको धितोमा जाने कर्जा, शेरको सुरक्षणमा जाने कर्जा, प्रथम श्रेणीका बैंकहरुको ग्यारेण्टीमा जाने कर्जा, प्राथमिकता क्षेत्र र विपन्न वर्गका कर्जा, दीर्घकालीन कर्जा, निर्यात कर्जा, हायर पर्चेज कर्जा, सहवित्तीयकरण कर्जा, आयात कर्जा आदि) र गैह्रकोषमा आधारित (प्रतितपत्र, बैंक ग्यारेण्टी, विप्रेषण आदि) कर्जा सुविधा आफ्ना ग्राहकलाई उपलब्ध गराउँदछन् । सुन चाँदी कर्जा कोषको प्रयोगका हिसाबले कोषमा आधारित कर्जा सुविधा अन्तरगत पर्दछ ।

बैंक तथा वित्तीय संस्था सम्बन्धी ऐन २०६५ को दफा ४७.१ (त) ले नेपाल राज्य वा विदेशमा विनिमयपत्र, चेक वा अन्य वित्तीय उपकरणद्वारा रकम पठाउने वा चलान गर्ने, सुन चाँदी, शेर, डिभेन्चर बण्ड आदि खरिद विक्री गर्ने र शेरको लाभांश तथा प्रतिज्ञापत्र डिभेन्चर बण्ड आदिको व्याज असुल उपर गर्ने कार्यक्षेत्र नेपाल राष्ट्र बैंकद्वारा 'क' वर्गका इजाजतपत्र प्रदान गरिएका वाणिज्य बैंकलाई दिएको पाइन्छ । वाणिज्य बैंकहरुले पहिले देखि आफ्नो ग्राहकहरुलाई दिँदै आएको सुन चाँदी कर्जा सुविधालाई उपरोक्त ऐनको उपरोक्त दफा ४७.१ (त) ले संस्थागत कानुनी मान्यता दिँदै वाणिज्य बैंकहरुले सुन चाँदी खरिद विक्री गर्न पाउने अधिकार समेत पाएका छन् । कुनै पनि नेपाली नागरिकले सुन चाँदी कर्जा सुविधा उपलब्ध गराउने कुनै पनि वाणिज्य बैंकबाट आफ्ना व्यक्तिगत आवश्यकता पूरा गर्न आफूसँग भएको सुन चाँदी धितोमा राखी १ वर्षे अवधिमा नबढाई सुन चाँदी कर्जा निश्चित व्याजदरमा लिन सक्छन् । यस्तो कर्जाको हरेक त्रैमासमा व्याज तिर्दै, सावाँ समेत घटाउँदै जान पनि पाइन्छ । १ वर्षे अवधिमा पूरै सावाँ-व्याज चुक्ता गर्न नसक्ने अवस्था रहेमा वा त्यस्तो परिस्थिति सिर्जना भएमा व्याज मात्रै तिरेर भए पनि कर्जा नवीकरण गरी कर्जा नियमित गर्न पाइने सुविधा बैंकहरुले दिएको पाइन्छ । बैंकहरुले सुन चाँदी धितोमा जे जति कर्जा सुविधा उपलब्ध गराउँछन् त्यसको सम्पूर्ण जिम्मा जमानी सम्बन्धित बैंकको सम्बन्धित शाखामा कार्यरत खजाञ्ची (क्यासियर) लाई दिइएको पाइन्छ । उदाहरणका लागि रा.वा.बैंक लि. को कुनै शाखाका कुनै खजाञ्चीले सुन चाँदी कर्जामा जे जति लगानी गरी जे जति प्रचलित कूल व्याज (पेनाल व्याज र पूँजीकरण व्याज बाहेक) आम्दानी गर्छन् यसको १.५२% वा $\frac{1}{66}$ अंश लोन ग्यारेण्टी कमिशन प्राप्त गर्न सक्छन् । खजाञ्चीले प्राप्त गर्ने लोन ग्यारेण्टी कमिशन व्यवस्था फरक फरक बैंकमा फरक फरक हुन सक्छ वा कुनै कुनै बैंकमा बीचमा केही केही विषयगत व्यवस्था उस्तै उस्तै हुन पनि सक्छ । ग्राहकले बैंकबाट सुन चाँदी कर्जा लिँदा कर्जा रकमको आधारमा बैंकलाई निश्चित प्रतिशत रकम बीमा शुल्क

वापत तिर्नु पर्ने व्यवस्था गरिएको हुन्छ भने ग्राहकले बैंकमा धितो वापत राखेको सुन, चाँदी जस्ता मूल्यवान वस्तुहरु डबल लक सिष्टम भएको स्ट्रुइरुममा राख्ने गरिन्छ ।

बैंकले आफ्ना ग्राहकलाई सुन चाँदी कर्जा उपलब्ध गराउनु पूर्व धितोमा राखिने सुन चाँदीको निश्चित मात्रामा खाद कट्टा गर्नु गराउनु पर्छ । धितोमा राखिने सुन चाँदीको शुद्धता कायम गर्नको निमित्त वा कर्जाको जोखिम कम गर्नका निमित्त खाद कट्टा गर्ने गरिन्छ । यसरी खाद कट्टा गर्ने विधि पनि बैंक पिच्छे फरक फरक हुन सक्छ । खाद कट्टा गरी शुद्धता कायम गरिसकेपछि बैंकले तोकेको प्रति ग्राम निश्चित तोकिएको रुपैयाका दरमा आवश्यक मार्जिन कट्टा गरी ग्राहकहरुलाई सुनचाँदी कर्जा सुविधा उपलब्ध हुने गरेको पाइन्छ ।

शाखा कार्यालयका खजाञ्ची (क्यासियर) को पूर्ण जिम्मा जमानीमा सुन चाँदी कर्जा ग्राहकहरुले पाउने भए पनि त्यस्ता कर्जाहरुको जोखिम कमगर्न साङ्गठनिक संरचना अनुरूप केन्द्रीय कार्यालय, क्षेत्रीय कार्यालयहरुबाट अनुगमन एवम् सुपरिवेक्षण गर्ने गरिन्छ र आवश्यक पर्दा सो बारेमा नेपाल राष्ट्र बैंक बाट समेत सुपरिवेक्षण हुन सक्छ । पहिले सुनचाँदी कर्जाको सुव्यवस्थाका लागि वाणिज्य बैंकहरुमा सु.चा.जाँ. (सुन, चाँदी जाँचकी) भन्ने पद मार्फत सुन चाँदी कर्जा सुविधाको कारोबार गर्ने गराउने गरेको थियो । हिजोआज सो कार्य प्रशासन सेवा नगद समूहका कर्मचारीहरुबाट सम्पादन गराउन थालेको पाइन्छ ।

विगतका परीक्षामा सोधिएका प्रश्नहरू

राष्ट्रिय वाणिज्य बैंक लिमिटेड

तह ५, बरिष्ठ सहायक पदको आन्तरिक प्रतियोगितात्मक लिखित परीक्षा

मिति: २०७२/८/१२

समय: ३ घण्टा

पत्र: प्रथम

पूर्णाङ्क: १००

बिषय: बैंकिङ तथा लेखा

सबै प्रश्नको उत्तर दिनुहोस् । सबै प्रश्नको अङ्क समान छन् ।

१. बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूको नियमन तथा सुपरिवेक्षण गर्नका लागि नेपाल राष्ट्र बैंकलाई कुन कुन अधिकार प्राप्त छन् ? व्याख्या गर्नुहोस् ।
२. निम्न विषयमा टिप्पणी गर्नुहोस् ।
क) Any Branch Banking System (ABBS)
ख) Financial Literacy (वित्तीय साक्षरता)
३. बैंकिङ कसूर तथा सजाय ऐन, २०६४ अनुसार के कस्तो कार्यलय बैंकिङ कसूर भनिन्छ ? बूदागत रुपमा लेख्नुहोस् ।
४. राष्ट्रिय वाणिज्य बैंकको कर्मचारी सेवा विनियमावली, २०७० मा वृत्ति विकासका लागि के के व्यवस्था गरिएको छ ? उल्लेख गर्नुहोस् ।
५. दोहोरो लेखा प्रणाली भनेको के हो ? यसका फाइदा तथा वेफाइदा वारे व्याख्या गर्नुहोस् ।

राष्ट्रिय वाणिज्य बैंक लिमिटेड

तह ५, बरिष्ठ सहायक पदको आन्तरिक प्रतियोगितात्मक लिखित परीक्षा

मिति: २०७२/८/१२

समय: ३ घण्टा

पत्र: द्वितीय

पूर्णाङ्क: १००

बिषय: व्यवस्थापन, गणित तथा सेवा सम्बन्धी

सबै प्रश्नको उत्तर दिनुहोस् । सबै प्रश्नको अङ्क समान छन् ।

१. सूचना प्रणाली भनेको के हो ? कमजोर सूचना प्रणालीले व्यवस्थापनको कार्य क्षमतामा कसरी नकारात्मक प्रभाव पर्दछ ? उल्लेख गर्नुहोस् ।

२. कर्मचारी उत्प्रेरणा भन्नाले के बुझिन्छ ? कर्मचारी उत्पादकत्व बृद्धिमा उत्प्रेरणाको कस्तो भूमिका रहेको हुन्छ ? व्याख्या गर्नुहोस् ।
३. कार्यालयको वातावरणलाई अनुकूल र प्रभावकारी बनाइराख्न कार्यालय संरचना (Office layout) को महत्वका बारेमा प्रकाश पार्नुहोस् ।
४. कुनै फाइनान्स कम्पनीले हरी इम्पेक्सलाई वार्षिक १८ प्रतिशत साधारण ब्याजमा कर्जा प्रदान गरेको रहेछ । उक्त इम्पेक्सले ८ महिला पछि रु. १८,२००/- तिरेर आफ्नो कर्जा चुत्ता गरेछ भने उस्ले कति रकम कर्जा लिएको रहेछ ? हिसाव गरेर देखाउनुहोस् ।
५. कार्यालय कम्बन्धी पत्र र परिपत्रका वीचमा के कस्ता अन्तरहरु हुन्छन् ? बैकले ब्याजदर निर्धारण गरेको सन्दर्भमा केन्द्रीय कार्यालयले शाखा कार्यालयलाई लेख्ने परिपत्रको ढाँचा समेत प्रस्तुत गर्नुहोस् ।

राष्ट्रिय वाणिज्य बैक लिमिटेड

तह ५, बरिष्ठ सहायक पदको आन्तरिक प्रतियोगितात्मक लिखित परीक्षा

मिति: २०७२/८/५

समय: ३ घण्टा

पत्र: प्रथम

पूर्णाङ्क: १००

बिषय: बैकिङ्ग तथा लेखा

सबै प्रश्नको उत्तर दिनुहोस् । सबै प्रश्नको अक्त समान छन् ।

१. मेल ट्रान्सफर र टेलिग्राफिक ट्रान्सफर भन्नाले के बुझ्नु हुन्छ ? यी दुईको वीचको भिन्नता उल्लेख गर्दै हाल यी सेवाको अवस्था (घट्दो/बढ्दो) कस्तो छ ? कारण सहित चर्चा गर्नुहोस् ।
२. निम्न विषयहरुमा छोटकरीमा लेख्नुहोस् ।
 - क) मोवाइल बैकिङ्ग (Mobile Banking)
 - ख) ग्राहक पहिचान (Know your customer, KYC)
३. विद्युतीय कारोवार सम्बन्धी ऐन, २०६३ ले विद्युतीय अभिलेखको प्रमाणीकरण तथा नियन्त्रण सम्बन्धमा के कस्तो व्यवस्था गरेको छ ? उल्लेख गर्नुहोस् ।
४. कृषि क्षेत्रको विकास एवं कृषि उत्पादन बृद्धि गर्नका लागि राष्ट्रिय वाणिज्य बैकको कृषि कर्जा निर्देशिका २०६९ ले के कस्तो व्यवस्था गरेको छ ? र यस निर्देशिकामा के कस्ता सुधारहरु गर्नु पर्ने देखिन्छ ? स्पष्ट पार्नुहोस् ।